

Regeringen och makten

Med de stora principstrider-
nas avveckling, med politikens
inriktning på kortfristiga eko-
nomiska spörsmål får rege-
ringsmakten ökad betydelse.
Det blir regering och förvalt-
ning som dirigerar lagstift-
ningsarbetet och som inom la-
garnas vida ram träffar de
för medborgarna viktiga be-
sluten; då de grundsatser eller
program med vilka partierna
framträder förtunnas till det
intetsägande och för alla ge-
mensamma blir valresultaten
av begränsad vikt för politikens
utformning. Risker av en
maktfullkomlig styrelse ökas
och därmed behovet av en
kontroll över denna styrelse;
likaså skärps kravet på en så-
dan sammansättning av rege-
ringen att den inte blir ett
organ för växlande specialin-
tressen.

Dessa självklara satser har
under de senaste årens svenska
utveckling understrukits. Re-
geringsproblemet bör stå i
centrum av valdebatten.

Den sittande regeringen är
den bästa möjliga illustrationen
till de vador och faror som här
angivits. Själva dess samman-
sättning anger att maktinne-
havet framstår som det vä-
sentliga. Den socialdemokra-
tiska ledningen har för att
stärka sin försvagade position
lierat sig med bondeförbundet.
Något behov av en sådan al-
lians för att genomdriva social-
politiska reformer har inte
funnits. Tvärtom, alliansen
har inneburit att det största
partiet på sina egna väljares
bekostnad gjort stora eftergif-
ter åt det parti som genom sin
koncentration på omedelbara
ekonomiska fördelar och ge-
nom dessa fördelars beskaf-
fenhet verkar snarare som en
intressentorganisation än en
politisk riktning. Man har
kunnat "köpa" bondeförbundet,
naturligtvis inte genom några
korrupta transaktioner, men
genom att tillförsäkra de väl-
ställda bönder som är partiets
kärna högre inkomster. Vis-
serligen går denna affär ut över
socialdemokratins massa, över
arbetare, anställda, konsumen-
ter över huvud, men man räk-
nar tydligen med att dessa
grupper skall någorlunda kunna
hållas i styr, dels genom den

traditionella bindningen till
partiet — hur sakligt omotive-
rad denna än är —, dels ge-
nom trösten att deras gamla
ledare får fortsätta att regera.

Situationen är en helt annan
än då "kohandeln" ägde rum
1933 och därmed en längre tids
samverkan etablerades. I detta
fall gällde det för socialdemo-
kratin att vinna de röster som
behövdes för att — visserli-
gen i stympt skick — få ige-
nom ett bestämt program. Nu
har intet sådant tvång existerat.
Man har tryggt sin makt
samtidigt som man minskat sina
möjligheter att till det egna
klientelet förmån begagna den-
na makt.

Utmärkande för denna re-
gering, så renodlat tillkommen
som en maktkombination, har
också varit maktfullkomlighe-
ten och viljan att inte på nå-
gon punkt tåla intrång i mak-
ten. Det lär vara omöjligt att
finna exempel på en svensk
ministär som bryr sig så litet
om att argumentera i sak, som
så tryggt stöder sig på riks-
dagsfraktionernas betygade och
väljarnas påräknade trohet. Det
viktigaste av de många bevi-
sen är hållningen till rätts-
kontrollen. Under riksdagsde-
batten anförde det utskott som
behandlade och avstyrkte op-
positionens utredningsförslag i
denna fråga att Sverige hade
mindre garantier för lagligh-
ten i regeringens och förvalt-
ningens åtgärder än andra de-
mokratiska stater; utskottsma-
joriteten stödde sin negativism
blott på att denna uppenbart
bristfälliga ordning var gam-
mal i vårt land. Men regerin-
gens medlemmar går vida län-
gre i sin ovilja mot kontroll.
Statsministern uttrycker sig
som om det vore något under-
derligt, nästan vettlöst i kra-
vet på prövning av besluts lag-
lighet; utrikesministern talar
föraktfullt om "millimeterrätt-
visa", dvs. att begära rättvisa
i detalj och alltid är enligt hans
mening något löjligt. Förtro-
endet till valmännens konser-
vatism och benägenhet att rösta
på partiledningens kommando
är så stort att man knappast
snuddar vid en diskussion i sak.

På samma sätt avvisas yr-
kandena på ökad kontroll från
väljarnas sida genom införande
av decisiv folkomröstning.
Det behövs inte något sådant,
detta är kärnpunkten i alla ut-
talanden. Folkomröstning kan
leda till att i vissa fall rege-
ringen och dess riksdagsfrak-
tioner inte får sin vilja fram,
att folket visas ha annan me-
ning än de styrande, och alltså
bör folkomröstning inte före-
komma. Det är väl känt genom
opinionsundersökningar att en
väldig folkmajoritet önskar en
sådan utsträckt folkomröstning;

därfor säger regeringen. rent
av nej till förslaget att väljar-
na skall rådfrågas om sin ställ-
ning till reformen.

Regeringsproblemet behand-
las av de styrande på ett lika
betecknande sätt. Hur skall
oppositionen kunna styra om
den vinner valet, säger man,
hur skall höger och folkparti
komma överens? Var och en
måste dock inse att detta al-
ternativ inte är aktuellt. Op-
positionen kan visserligen nå
framgångar vid valet, den kan
inte tänkas nå majoritet över
koalitionspartierna; för övrigt
kan de båda oppositionspartier-

na, som i mycket angriper koa-
litionen från helt skilda ut-
gångspunkter, inte tänkas eta-
blera samverkan mot denna.
Vad man kan räkna med och
hoppas på är inte någon total
omkastning vid styret, utan en
utveckling hänemot en demo-
kratisk samregering, där alla
intressen blir representerade,
där en ömsesidig kontroll ut-
övas, inför vilken kritiken inom
alla partier får större öppen-
het. Men även en sådan rege-
ring måste få sin makt begrän-
sad, genom förbättrad rätts-
kontroll och utvidgad folkom-
röstning.